

zuiverde, was mooi meegenomen, maar het ging er toch vooral om een vorm van landbouw te bedrijven waarbij de oogst iets langer op zich liet wachten. Grond werd beoordeeld op de mogelijke opbrengst en pas wanneer duidelijk was dat de vooruitzichten voor conventionele landbouw en veeteelt slecht waren, werd het voor bosbouw bestemd. Het is daarom niet verwonderlijk dat de eerste terreinen van Staatsbosbeheer veelal duinen en zandverstuivingen waren. De eerste beheerders van deze gebieden moesten het vak veelal nog leren en stonden bovendien voor de zware taak om van stuifzand bodem te maken waar bomen op wilden groeien.

Omdat de auteurs vaak een relatie leggen tussen de ontwikkelingen bij Staatsbosbeheer en de rest van de wereld, is dit boek ook een zeer geslaagd doorkijkje geworden in de culturele geschiedenis van Nederland in de twintigste eeuw. Of het nu gaat om de rol van Staatsbosbeheer als werkverschaffer ten tijde van economische crises of om de opkomst van het verschijnsel recreatie, telkens slagen Buis en Verkaik erin de lezer te boeien.

Een interessante periode voor de meeste lezers is ongetwijfeld die van de bezetting. Het blijkt dat de leiding van het departement waar Staatsbosbeheer onder viel, op haar post is gebleven teneinde te voorkomen dat NSB-ers hun plaats zouden innemen. Dit maakte het mogelijk om tot ver in de oorlog zelf controle uit te oefenen over de percelen die gekapt werden voor mijnbouw, *Wehrmacht* of eigen gebruik.

Het boek is prachtig uitgevoerd en telt vele kwaliteitsfoto's. De opbouw van het werk is deels chronologisch en deels thematisch. De tekst is ook voor de leek goed te begrijpen zonder dat het neerbuigend wordt. Toch enkele punten van kritiek. Ondanks een sterk veld van begeleiders en een redacteur zijn er dublures zowel als manco's in het betoog. Het ontbreken van een register maakt het zoeken soms moeilijk. Anderzijds is de uitgebreide bronvermelding een rijke vindplaats voor wie zich verder in bepaalde deelaspecten wil verdiepen.

Dat er een zwaar accent op de organisatorische ontwikkeling van Staatsbosbeheer en op de regelgeving is komen te liggen, is geen bezwaar, maar wel een waarschuwing waard. Niettegenstaande voornoemde waarschuwing ben ik van mening dat de auteurs erin geslaagd zijn een fraai gedenkboek af te leveren, dat zowel de wetenschapper als de geïnteresseerde leek kan bedienen.

Paul Hendriks

F. Glissenaar, *DD. Het leven van E. F. E. Douwes Dekker* (Hilversum: Verloren, 1999, 246 blz., f49,-, ISBN 90 6550 064 2).

Een van de eerste Indonesische nationalisten was een Nederlander. Dit feit alleen al vormde voor de journalist Frans Glissenaar voldoende reden een biografie aan de minder bekende achterneef van Multatuli te wijden; de journalist en politicus Ernest Douwes Dekker (koosnaam DD). Douwes Dekker zou in de Nederlandse historiografie nog altijd een slechte naam hebben en veelal onbegrepen zijn. Uitgangspunt van Glissenaars speurtocht vormde dan ook de behoefte hem meer recht te doen of, om zijn eigen bewoordingen te gebruiken, hem 'meer glans te geven'. Glissenaars bewering dat Douwes Dekker ondergewaardeerd zou zijn in de Nederlandse historiografie is echter ten enen male onjuist. Al in de jaren vijftig heeft de *godfather* van de Indo-Europese geschiedschrijving, de Nederlandse Amerikaan Paul van der Veur, zijn betekenis voor de Ind(ones)ische geschiedenis uiteengezet en hebben meer recentelijk historici als Ulbe Bosma en Joop de Jong diens rol en belang ook onderkend. Er is met andere woorden al het een en ander over Douwes Dekker in positieve zin geschreven. Dit alles wil

overigens niet zeggen, dat Glissenars boek overbodig is. Geenszins. Glissenaar geeft als eerste een totaaloverzicht van de carrière van de grillige Douwes Dekker. Zijn studie bevat een enorme hoeveelheid aan wetenswaardige informatie over zijn persoon, gebaseerd op een zeer uitgebreid — zij het zeker niet compleet — literatuur- en krantenonderzoek en is bovendien vlot geschreven. Glissenaar schetst de uiterst boeiende en controversiële Douwes Dekker in al zijn vele facetten met verve. Als biografie kan het boekwerk dan ook zonder meer als een verdienstelijk overzichtswerk worden betiteld.

Toch is het geen geheel geslaagde poging geworden Douwes Dekker te portretteren. In zijn drang om het onjuist veronderstelde negatieve oordeel bij te stellen, gaat Glissenaar mijns inziens de mist in. De door de Indonesische staatsideologie op een heldenvoetstuk geplaatste Douwes Dekker — hij is tot nationale vrijheidsheld uitgeroepen en zijn borstbeeld staat als enige niet-Indonesiër in de Indonesische Hall of Fame — wordt door hem te weinig kritisch belicht. In navolging van de Indonesische geschiedenisboekjes zet ook Glissenaar Douwes Dekker neer als dé leermeester en meest invloedrijke raadgever c.q. ideoloog van de eerste generatie Indonesische nationalistische voormannen. Dit kan misschien wel terecht zijn, maar Glissenaar toont dat niet overtuigend aan. Hij veronderstelt te veel en neemt te veel voor feit aan. Bovendien laat Glissenaar zich in zijn oordeel over Douwes Dekker al te veel leiden door zijn verontwaardiging over de inderdaad weinig voorkomende behandeling door het gouvernement van zijn hoofdpersoon. Weliswaar schetst Glissenaar Douwes Dekker in al zijn vele gezichten inclusief de minder fraaie trekken, maar de Indonesische zweem van heldenverering blijft om hem heen hangen. Te zeer nog wordt hij afgeschilderd als martelaar voor de goede zaak. De partij die Glissenaar voor Douwes Dekker trekt en het overdadige eerbetoon dat hij hem geeft, doet zijn betrouwbaarheid als onderzoeker dan ook geen goed. Het lijkt me juist de taak van de onderzoeker om de Indonesische heiligverklaring en mythologisering van zijn glans te ontdoen en Douwes Dekker in een historisch perspectief te plaatsen dat hem recht doet. En dit nu ontbreekt te zeer. Glissenars biografie is te veel beschrijving en te weinig analyse. Als informatiebron over het leven van Douwes Dekker is het boek zeker van waarde, als geschiedwerk veel minder. Daarvoor zitten er te veel historische slordigheden in en heeft het te weinig diepgang. Deze studie zou bovendien veel aan meerwaarde gewonnen hebben indien zij geannoteerd was geweest. Het valt dan ook te betreuren dat hij heeft nagelaten zijn bronnen te vermelden. Al met al is het eindresultaat teleurstellend. De echte biografie over Douwes Dekker moet kortom nog geschreven worden, hetgeen Glissenaar overigens zelf ook onderkent. Het is goed te weten dat Van der Veur daar al jarenlang aan werkt.

Hans Meijer

J. Melissen, ed., *Diplomatie. Raderwerk van de internationale politiek* (Assen: Van Gorcum, 1999, 246 blz., f49,50, ISBN 90 232 3425 1).

Zoals op de achterflap van het boek terecht wordt opgemerkt is dit het eerste Nederlandstalige handboek over diplomatie. De bundel vormt een goede inleiding op het onderwerp en verschaft inzicht in de veranderingen waaraan de diplomatie in de twintigste eeuw onderhevig was. In de eerste bijdrage van zijn hand schetst Jan Melissen in kort bestek een helder overzicht van de hoofdlijnen in de ontwikkeling van de diplomatie. Diplomatie wordt daarbij gezien als het instrument van het buitenlands beleid en tegelijkertijd omschreven als een mechanisme van de internationale statensamenleving. Beide niveaus van analyse komen in het boek